

Зорін О.О.

студент III курсу історико-юридичного факультету
Херсонського державного університету

Науковий керівник:

к.ю.н., доцент, доцент кафедри
адміністративного і господарського права
та правоохоронної діяльності Херсонського
державного університету

Волкович О.Ю.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ВАЛЮТНО-ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Наша держава очікує парламентських виборів після яких, як правило, формується новий склад Кабінету міністрів України, виникає питання продовження вже розпочатих процесів змін, або старт нових. Кожен новосформований уряд повинен провести ряд реформ для того, щоб затвердитися і завоювати прихильність в очах громадян. Але для кожних змін потрібна фінансова підтримка, яку Україні надають спеціальні міжнародні організації на певних умовах. Нині гостро постає питання правового регулювання міжнародних фінансових відносин між нашою державою та міжнародними спеціалізованими валютно-фінансовими установами, які виступають основним надавачем кредитів Україні. Дана проблема є актуальною як через зростання державного зовнішнього і внутрішнього боргів України, так і через активне реформування вітчизняного законодавства.

За статистичними даними Міністерства фінансів України зазначено, що на 31.12.2018 – загальний борг складає 2 168 627,1 млн грн., зовнішній борг – 1 397 217, 8 млн грн., а внутрішній – 771 409, 3 млн грн. [1].

У своїх наукових працях питання міжнародних валютно-фінансових відносин, у тому числі пов'язаних і з державним боргом, досліджував ряд науковців, такі як В.В. Козюк, Т.П. Вахненко, О.Д. Рожко, Н.Б. Ярошевич, А.Ю. Молчанова та інші. Але й досі залишається багато відкритих питань, які потребують уваги.

На початку 2017 року уряд схвалив «Стратегію реформування системи управління державними фінансами на 2017—2020 роки». Даним документом визначено основні напрями розвитку системи управління державними фінансами, зокрема, дотримання загальної бюджетно-податкової дисципліни у середньостроковій перспективі, підвищення ефективності розподілу ресурсів на рівні формування державної політики, міжбюджетні відносини та фіскальна децентралізація, забезпечення ефективного виконання бюджету, підвищення рівня прозорості та підзвітності в управлінні державними фінансами. Імплементация Стратегії створить умови для стійкого економічного зростання держави та забезпечення макроекономічної стабільності, підвищення якості надання державних послуг та ефективності державних інвестицій, а також здійснення реформ в інших сферах [2].

Серед зовнішніх фінансових джерел для України найбільш привабливими є такі міжнародні фінансові інституції, як Міжнародний валютний фонд, Світовий банк та Європейський банк реконструкції та розвитку, завдяки пільгам, порівняно низькій вартості запозичень, які вони надають, а також авторитетності їхніх оцінок і дій для інших потенційних кредиторів та інвесторів. Адже співпраця з такими міжнародними фінансовими інституціями розглядається світовою фінансовою спільнотою як акт довіри, підтвердження кредитоспроможності держави [3].

Можна стверджувати, що основною кредитно-фінансовою установою з якою в Україні склалися досить стійкі відносини є Міжнародний валютний фонд. Як правило, даною організацією надаються кредити на покриття дефіциту платіжного балансу або на підтримку структурної побудови країн-членів. Підставою для звернення країни до МВФ з

проханням щодо надання кредиту може бути серйозне порушення рівноваги платіжного балансу, спричинене структурними дисбалансами у сфері виробництва, торгівлі або механізму ціноутворення [4, с.303].

Загалом нормативно-правова матеріально база, що регулює відносини з Міжнародним валютним фондом та іншими подібними організаціями є достатньою. Основним можна назвати Закон України «Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій» № 2402-ХІІ від 03.06.1992 р., хоч даний закон визначає тільки загальні положення в даній сфері, існує багато резолюцій, меморандумів, поправок для яких він є фундаментом. Більш чітко міжнародно-кредитні відносини в яких приймає участь Україна регулюються відповідними угодами, договорами по кожному кредиту окремо, що є більш доцільним.

Слід виокремити вплив МВФ на розвиток України та її економіку. Як вже зазначалося дана міжнародна організація надає нашій державі кредити на відповідних умовах. Можна стверджувати, що основною умовою є боротьба з корупцією в Україні, яку іноземні організації, на жаль, не спостерігають. Також в Міжнародному валютному фонді вважають, що Україна повинна сконцентруватися на проведенні земельної реформи та приватизації тому, що це є достатньо перспективними напрямками з точки зору притоку інвестицій. Окремо слід виділити статус і авторитет Міжнародного валютного фонду, можливо навіть з деякими елементами наддержавності. Наприклад МВФ зберіг прогноз зросту економіки України на рівні 2,7% за підсумками поточного року. Також збережений прогноз зросту ВВП на 2020 год - 3%. Це свідчить про те, що дана організація «визначає» економіку цілих держав [5].

Особливу увагу слід приділити зовнішньому державному боргу України тому, що за останні п'ять років було розпочато велику кількість реформ на які надходили транші з міжнародних валютно-фінансових установ. В Бюджетному кодексі України закріплено поняття державного боргу – це загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок державного запозичення. Кредити (позики) від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій для реалізації інвестиційних проектів залучаються державою на підставі міжнародних договорів України і відносяться до державних зовнішніх запозичень [6].

Якщо правове регулювання відносин між Україною та міжнародними організаціями закріплено в законодавчій формі, то нормативно-правова база, яка б регулювала процес погашення боргу з чіткими механізмами дій відсутня повністю. Про державний борг згадується в законах України «Про державний бюджет України» на кожний рік, Бюджетному кодексі України тощо. Але все це є лише матеріальною базою, а державі необхідні чіткі процедурні форми регулювання даних відносин.

Важливою є проблема відсутності Закону України «Про державний борг» тому, що це є однією з найважливіших проблем сьогодення. Станом на 28.02.2019 р. зовнішній борг України складав 1 351 571, 1 млн грн. враховуючи показники по зовнішньому державному боргу за попередні роки неможливо визначити буде він зростати чи навпаки [1]. Звісно, прийняття відповідного закону не зменшить державний борг нашої держави, а ні зовнішній, а ні внутрішній, але він надасть змогу затвердити чіткий порядок діяльності спеціальних органів виконавчої влади та процес управління державним боргом України.

Також слід окремо виділити наступні проблеми як: відсутність іноземних інвестицій; відсутність реалізації запланованих стратегій економічного розвитку регіонів. Наприклад, на привабливому, з точки зору туризму, лікування та відпочину, півдні України не відбувається жодних оновлювальних процесів по відношенню до рекреаційних зон, які могли б стати об'єктом інвестицій, як вітчизняних так і іноземних.

У своїй науковій праці присвяченій правовому становищу Європейського інвестиційного банку, який також є партнером нашої держави, О.Ю. Волкович зазначає, що Україна у світовому економічному середовищі має спрямовувати власну інвестиційну політику на економічне зростання, найвагомішим чинником якого є залучення іноземних інвестиційних потоків [7, с.231].

На нашу думку, необхідно виокремити наступні документи. Перший, це проект Закону України «Про державний борг», який було одержано Верховною Радою України ще у 2002 році з подальшими змінами та доопрацюваннями в 2005 році. Загалом, даний законопроект є систематизованим документом з чітким переліком термінів, потрібних норм (управління державним боргом; надання державних гарантій; показники боргового навантаження тощо) і посиланнями на інші нормативно-правові акти, які стосуються державного бюджету [8]. Але він так і залишається законопроектом.

Другим документом є постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2018-2020 роки», але дана стратегія не носить законодавчий характер. Це документ в якому описаний стан державного боргу України, проведений порівняльний аналіз державного боргу нашої країни з іншими, наведені відповідні графіки тощо. Цікавими з практичної точки зору є наступні розділи даної стратегії: Заходи та шляхи досягнення цілей управління державним боргом та Плани дій на 2018-2020 роки [9]. Але документу даного роду необхідне законодавче підкріплення.

На нашу думку, надійним фундаментом для даної стратегії міг би слугувати вищезгаданий законопроект «Про державний борг». Якщо поєднати дані два документи, то можна було б створити повноцінний закон з чітким визначенням повноважень державних органів та служб з питань управління державним боргом.

Отже, можна стверджувати, що між нашою державою та спеціалізованими міжнародними фінансово-кредитними інституціями склалися доволі стійкі відносини, так як в Україну постійно надходять грошові кошти з МВФ, Світового банку тощо. Однією з основних нинішніх проблем України є її зовнішній борг, який почав суттєво зростати з 2015 року (назвати причини та шляхи подолання). Збільшення боргу призводить до зростання витрат щодо управління ним, а нинішнє вітчизняне законодавство не повною мірою відповідає викликам ззовні. Державі необхідний діючий закон практичної направленості, який би визначав чіткий механізм дій щодо регулювання державного боргу. Ми виокремлюємо «Середньострокову стратегію управління державним боргом» на найближчі роки та законопроект «Про державний борг», які було б доцільно поєднати, і на основі чого створити повноцінний нормативно-правовий акт, який би визначав державну політику у даній сфері.

Список використаних джерел:

1. Государственный долг Украины. URL: <https://index.minfin.com.ua/finance/debtgov/>
2. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України; Стратегія від 08.02.2017 № 142-р / База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-p>
3. Міжнародні валютно-фінансові відносини - Боринець С.Я. - Стан і перспективи співробітництва України з міжнародними фінансовими інституціями. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/98655-192-stan-perspektivi-sprvobtnitstva-ukrani-z-mjnarodnimi-fnansovimi-nstitutsyami.html>
4. Лазебник Л.Л. Міжнародне фінансове право: Навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2008. 312 с.
5. МВФ підтвердив прогноз по економіке Украины. URL: <https://korrespondent.net/business/economics/4084602-mvf-podtverdyl-prohnoz-po-ekonomyke-ukraynu>

6. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
7. Волкович, О.Ю. Особливості правового становища Європейського інвестиційного банку / О. Ю. Волкович, А. М. Околовський // Науковий вісник публічного та приватного права. – 2016. - №6 Том 2. С.228-232.
8. Проект Закону про Державний борг України від 20.05.2005 № 1229 / База даних «Законодавство України». URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=1229&sk1=5
9. Про затвердження Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2018-2020 роки: Постанова Кабінету Міністрів України; Стратегія від 22.08.2018 № 883 / База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/883-2018-п>